

Technologie lití ve vakuu, výroba formy a odlití dílu

Doplňující technologie pro aditivní výrobu

Ing. Petr Keller, Ph.D.

Představení technologie

Vakuová komora MK-Mini

- ovládání komory je manuální
- příslušenstvím je dvojice temperovacích pecí MKT-1
- maximální rozměry formy pro tento systém jsou **450x470x400 mm** a maximální váha odlitku **1,4 kg**
- objem temperovacích pecí je **108 l** a teplotní rozsah **+30 až +220 °C**,

slouží pro předehřátí licích pryskyřic a forem před litím a následně pro vytvrzování a temperaci odlitků a také pro skladování otevřených nádob s licími pryskyřicemi

Vakuový licí systém nabízí jednoduchou metodu výroby plastových prototypů bez potřeby výroby drahých kovových nástrojů. Fyzický model, nebo model vyrobený metodou RP, se použije pro vytvoření měkké formy.

Tvorba prototypů pomocí technologie lití ve vakuu

- určeno k výrobě malé série prototypových součástí
- je třeba tzv. Master model – existující součást, vyrobená jiným způsobem, často pomocí AM technologií
- prvním krokem je výroba silikonové formy na základě Master modelu
- následuje výroba odlitků z této formy, je možné použít polyuretanové aj. pryskyřice, vosk a další materiály
- závěrečnou fází je začištění odlitků i formy a příprava na další odlití

Výroba silikonové formy

1. Orientace modelu a vyrobení poloviny formy z modelíny:

Zde je ukázán složitější postup – s pomocí modelářské modelíny je připravena polovina budoucí formy – je třeba celý postup výroby formy opakovat pro druhou polovinu znovu.

Výroba silikonové formy

2. Výroba rámu formy a doplnění modelu vtokové soustavy:

Výroba silikonové formy

3. Příprava silikonu:

Pro polyuretanové pryskyřice se používá tzv. adiční silikon (dvousložkový), pro vosky je vhodnější kondenzační silikon (jednosložkový, tuhne na základě vzdušné vlhkosti).

Výroba silikonové formy

4. Vakuování silikonu – odstranění bublinek vzduchu:

Proč se používá snižování okolního tlaku pro odstranění bublinek vzduchu rozptýlených v silikonu (příp. poté i v lici pryskyřici)?

(jaký fyzikální zákon se zde využívá?)

Zpracovatelnost adičních silikonů je kolem 60 – 90 minut, také velmi závisí na teplotě!

Výroba silikonové formy

5. Zalití poloviny formy silikonem při normálním tlaku:

Další krok je možné udělat až po úplném ztuhnutí silikonu, u adičních silikonů to je cca 12 hodin, v závislosti na teplotě.

Výroba silikonové formy

6. Odstranění rámu a začištění poloviny formy:

Pozor, během odstraňování modelíny se Master model nesmí uvolnit ze silikonu, jinak dojde k znehodnocení formy – odlitky nemusí být tak přesné.

Výroba silikonové formy

7. Opětovné vytvoření rámu formy a separování silikonu:

Výroba silikonové formy

8. Druhá polovina formy se vytvoří podobně jako v předchozím postupu:

Výroba silikonové formy

9. Závěrečné začištění formy a vytvoření výfukové soustavy:

Protože úroveň vakua v komoře při odlévání do formy je cca 95%, musí zbylý vzduch z formy odejít – výfuková soustava se nejčastěji dělá vypíchnutím malých otvorů na horních hranách dílu např. pomocí upravené injekční jehly.

Odlití vlastního dílu

1. Příprava a uzavření formy:

K uzavření formy obvykle stačí sponky z nastřelovací pistole, u větších forem je dobré použít pomocný rám nebo tuhou podložku, která podrží tvar formy během zalévání.

Odlití vlastního dílu

2. Navážení a předeřtání jednotlivých složek pryskyřice a formy:

Poměry míchání složek, teploty a časy zpracování jsou udávány v materiálových listech k jednotlivým pryskyřicím, velmi se liší dle typu pryskyřice.

Odlití vlastního dílu

3. Vakuování pryskyřice, proces odlévání probíhá ve vakuu:

Ve fázi vakuování je každá ze složek ve vlastním kelímku, kelímky jsou v případě této komory ovládány ručně vně komory pomocí pákového systému.

Odlití vlastního dílu

4. Smíchání složek pryskyřice:

Po slití obou složek do většího kelímku dojde po stanovený čas k jejich promíchávání pomocí elektrického míchacího zařízení.

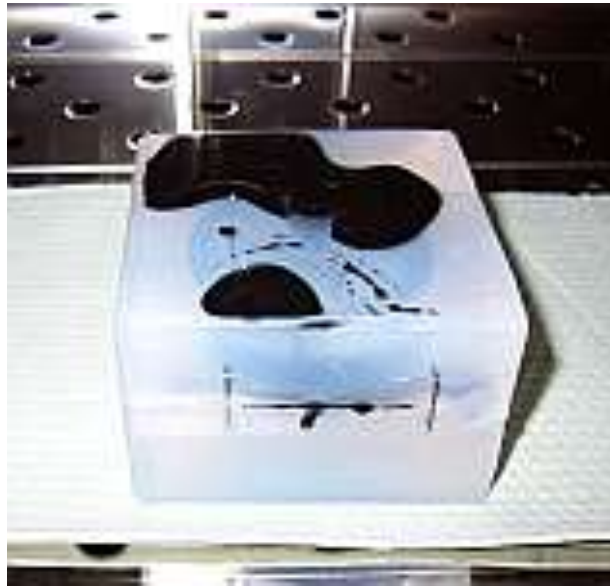
Odlití vlastního dílu

5. Vlastní zalití formy ve vakuu:

Odlití vlastního dílu

6. Vytvrzení odlitého dílu:

Bezprostředně po odlití je odstraněno vakuum z komory. Forma s odlitkem se přemístí do temperovací pece nastavené na teplotu dle materiálového listu pryskyřice. Dále je třeba očistit kelímky a míchadlo od zbytků pryskyřice.

Odlití vlastního dílu

7. Otevření formy, případná temperace a začištění dílu:

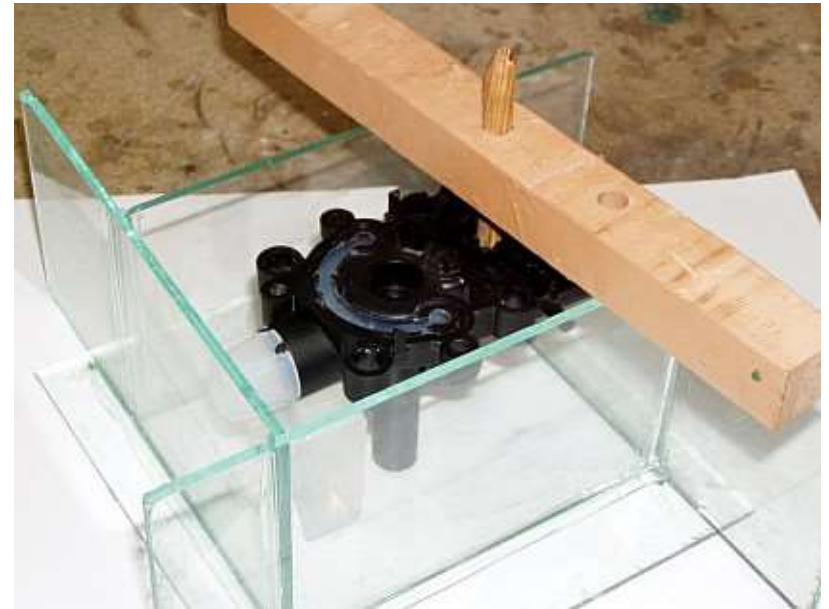

Některé prskyřice potřebují pro dosažení konečných vlastností projít tzv. temperací – ohřevem dílu na předepsaný průběh teploty v čase. Formu je možné připravit na odlití dalšího dílu.

Lze i rychleji – viz dále

- obvykle pracnějšší rozdělení formy
- je zde riziko poškození formy i master modelu
- ale časově méně náročné – celá forma se odlije najednou a poté se „chirurgicky“ rozřízne
- z důvodu menší časové náročnosti použijeme na praktickém cvičení právě následující postup
- pro toto cvičení budeme potřebovat **master model** – máte něco relativně malého pro vytvoření homogenní kopie? (např. zlomený plastový díl, který už po slepení nemá požadovanou pevnost)

Výroba silikonové formy – 2. způsob

díl s již vytvořeným silikonovým jádrem

zaformování dílu

Nyní je ukázán rychlejší postup – master model je zalit silikonem celý najednou, po ztuhnutí silikonu je forma následně rozříznuta skalpelem.

Výroba silikonové formy – 2. způsob

navážení množství
silikonu

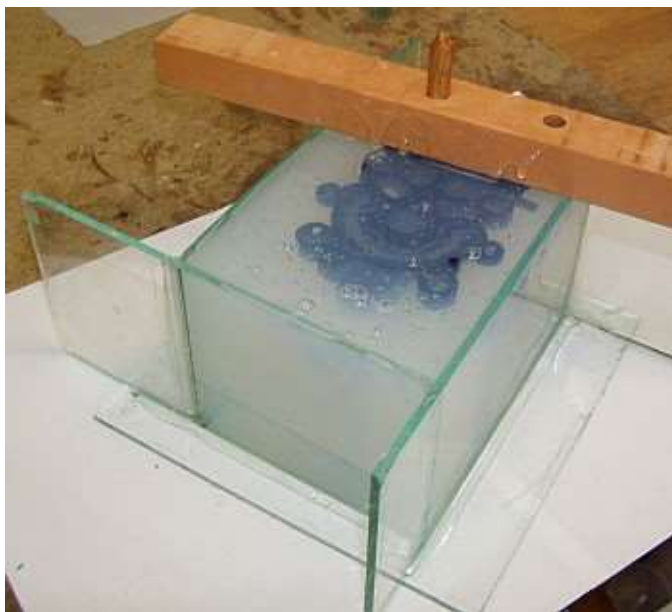

zamíchání složek
silikonu

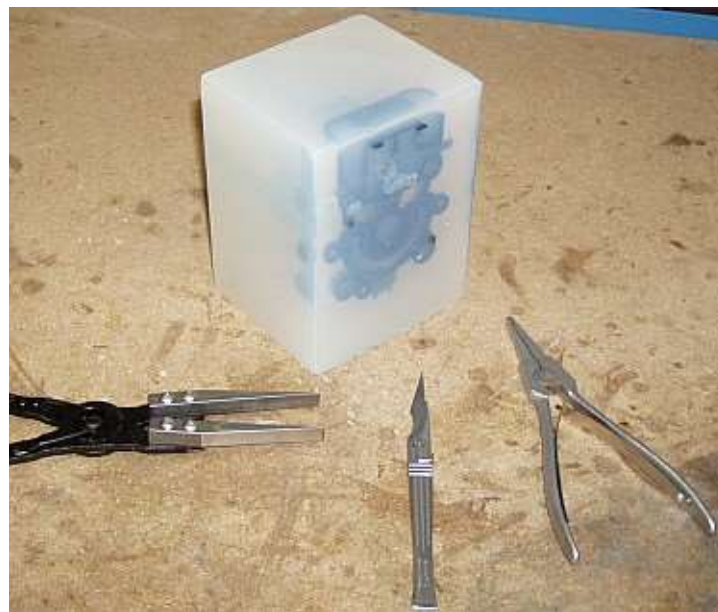
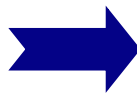

vakuování

Výroba silikonové formy – 2. způsob

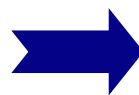

zalití formy silikonem
doba tuhnutí 12 hodin

před rozdělením

Výroba silikonové formy – 2. způsob

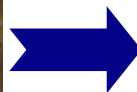
řezání formy

Výroba silikonové formy – 2. způsob

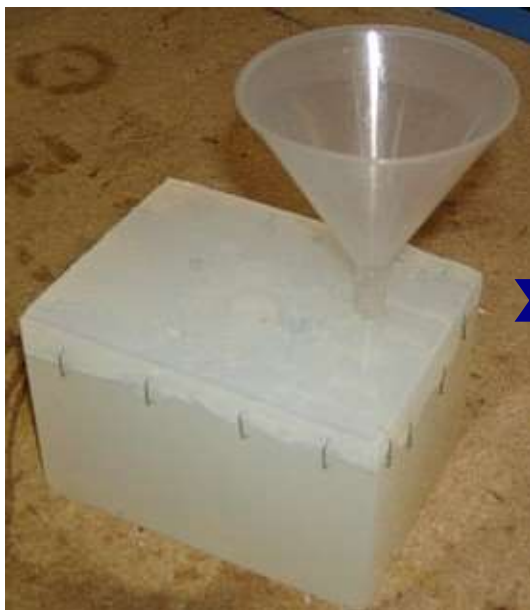

rozdělená forma

vytváření výfuků

Pro úplnost – postup odlití dílu

uzavření formy

navážení licích složek

vakuování v komoře

Postup odlití dílu

vzduchové bubliny

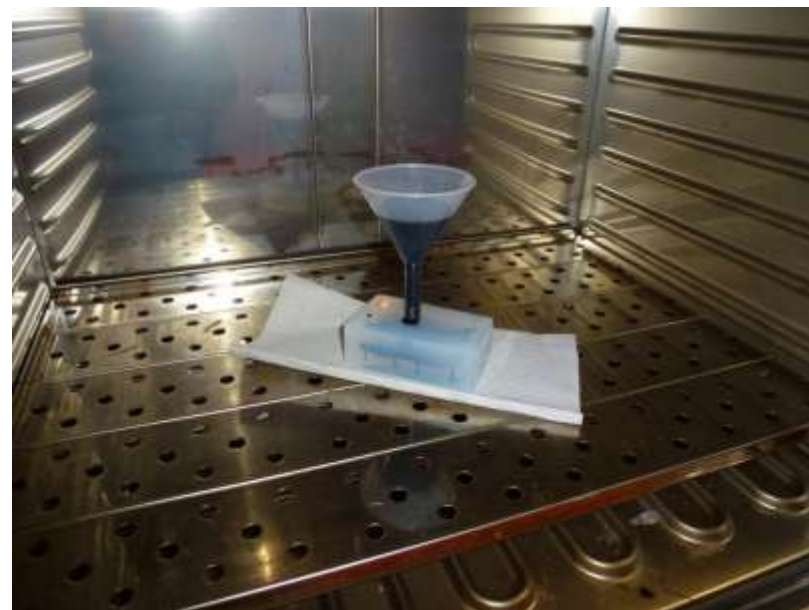

smíchání obou komponent
pryskyřice ve vakuu

Postup odlití dílu

nalití směsi do formy

vytvrzení v peci

Postup odlití dílu

odformování

odlitek s přetoky

Postup odlití dílu

očistěný díl

Výhody odlévání ve vakuu do silikonových forem

- snadná a relativně rychlá reprodukovatelnost prototypových dílů libovolných tvarů a částečně i barev
- schopnost detailně reprodukovat i ty nejmenší detaily a textury vícenásobné použití silikonové formy – levnější výroba prototypových sérií dílů
- použitím „měkké“ silikonové formy lze zaformovat i díly s negativními tvary, případně je možné formu dodatečně bez poškození rozdělit rozřezáním pomocí různých materiálů licích pryskyřic je možné napodobit různé konvenční materiály (od měkké gumy po různě tvrdé a houževnaté plasty, příp. je možné použít i prášková kovová plniva)

Nevýhody odlévání ve vakuu do silikonových forem

- vysoká pracnost
- některé složky pryskyřic jsou zdravotně závadné nebo mají negativní vliv na životní prostředí